

С. В. Фімяр,

к. е. н., доцент, завідувачка кафедри економіки, фінансів, обліку, математичних та інформаційних дисциплін, Черкаська філія ПВНЗ "Європейський університет"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0432-2587>

Н. М. Польова,

к. е. н., доцент кафедри менеджменту та соціально-гуманітарних дисциплін,

Черкаська філія ПВНЗ "Європейський університет"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5140-2136>

О. П. Гнатюк,

к. е. н., доцент кафедри економіки, фінансів, обліку, математичних та інформаційних дисциплін, Черкаська філія ПВНЗ "Європейський університет"

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-4776-7399>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.7.220

ФІНАНСОВІ МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ БІЗНЕСУ

S. Fimyar,

PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Economics, Finance, Accounting, Mathematics and Information Disciplines, Cherkasy branch of Private Higher Education Establishment "European University"

N. Poliova,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management and Social and Humanitarian Disciplines, Cherkasy branch of Private Higher Education Establishment "European University"

O. Hnatiuk,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economics, Finance, Accounting, Mathematics and Information Disciplines, Cherkasy branch of Private Higher Education Establishment "European University"

FINANCIAL METHODS AND TOOLS FOR MANAGING BUSINESS EXPENSES

У статті досліджено теоретичні та прикладні аспекти застосування фінансових методів і інструментів управління витратами бізнесу в умовах динамічного економічного середовища. Обґрунтовано необхідність формування комплексної системи управління витратами, яка поєднує інструменти фінансового планування, аналізу, контролю та прогнозування. Наголошено на важливості використання кількісних фінансових показників як основи прийняття обґрунтованих управлінських рішень та забезпечення ефективності використання ресурсів.

Розкрито роль аналізу звіту про фінансові результати, методу грошових потоків, план-фактного аналізу, бюджетування та CVP-аналізу у формуванні системи поточного управління витратами. Показано, що зазначені інструменти дозволяють здійснювати оперативний контроль за витрачанням ресурсів, оцінювати структуру та динаміку витрат, забезпечувати збалансованість грошових потоків і визначати вплив витрат на фінансовий результат діяльності. Особливу увагу приділено інтеграції планових і контрольних функцій у межах бюджетної системи управління.

Досліджено також методи перспективного управління витратами, зокрема трендовий аналіз, сценарне планування та кореляційно-регресійне моделювання, які забезпечують можливість прогнозування витрат у середньо- та довгостроковій перспективі. Обґрунтовано доцільність використання економіко-математичних методів для кількісного визначення взаємозв'язку між витратами та факторами впливу, що підвищує точність фінансових прогнозів та обґрунтованість стратегічних рішень.

Запропонований підхід сприяє підвищенню прозорості фінансових процесів, оптимізації структури витрат, зміцненню фінансової стійкості та формуванню ефективної системи фінансового менеджменту підприємства в умовах невизначеності та посилення конкуренції.

The article examines theoretical and applied aspects of financial methods and instruments used in business cost management under conditions of increasing economic uncertainty and competitive pressure. The study substantiates the necessity of implementing a comprehensive approach to cost planning, analysis, control, and forecasting based on quantitative financial indicators. Special attention is given to the role of financial reporting analysis, cash flow management methods, plan-actual analysis, budgeting, and CVP (Cost-Volume-Profit) analysis as essential components of operational cost management. These tools enable systematic monitoring of resource utilization, evaluation of cost dynamics and structure, assessment of financial performance, and identification of efficiency reserves.

The paper highlights the importance of integrating analytical and control functions within budgeting systems, which serve both as planning instruments and as mechanisms for performance evaluation. The research further explores prospective cost management techniques, including trend analysis, scenario planning, and correlation-regression modeling. These methods facilitate medium- and long-term forecasting, allow for the assessment of alternative development scenarios, and support quantitative evaluation of the relationship between costs and influencing factors. The use of econometric tools enhances the accuracy of financial projections and strengthens the analytical basis for strategic decision-making.

The proposed integrated approach contributes to improving cost transparency, optimizing cost structure, balancing cash flows, and increasing the financial stability of business entities. The findings may be applied in financial management practice and in the development of cost control systems across various sectors of the economy.

Ключові слова: витрати, управління витратами, фінансові методи, інструменти управління, фінансові індикатори, бюджетування, фінансове планування.

Key words: expenses, expense management, financial methods, management tools, financial indicators, budgeting, financial planning.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасних умовах функціонування бізнесу фінансові методи та інструменти управління витратами набувають особливої актуальності, оскільки саме ефективність витратної політики значною мірою визначає конкурентоспроможність, фінансову стійкість та інвестиційну привабливість суб'єктів господарювання. Посилення ринкової конкуренції, нестабільність макроекономічного середовища, інфляційні процеси, коливання валютних курсів, зростання вартості ресурсів і логістичних витрат зумовлюють необхідність удосконалення системи управління витратами на основі сучасних фінансових підходів. У цьому контексті особливого значення набуває формування комплексної моделі, яка поєднує фінансове планування, бюджетування, контроль, аналіз відхилень, управлінський облік та інструменти стратегічного управління.

Проблематика управління витратами тісно пов'язана з завданнями підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу бізнесу, оптимізації структури витрат, забезпечення достатнього рівня прибутковості та формування довгострокової вартості підприємства. Водночас у науковій площині існують дискусії щодо змістового наповнення категорій "витрати", "затрати" та "видатки", що створює певні методологічні розбіжності при формуванні підходів до їх управління. Недостатня узгодженість термінологічного апарату впливає на практичну реалізацію фінансових методів управління, оскільки різні трактування визначають різні інструменти обліку, аналізу та контролю.

Практична значущість дослідження зумовлена необхідністю адаптації існуючих фінансових інструментів до умов цифровізації економіки, впровадження автоматизованих систем управлінського обліку, використання методів фінансового моделювання, сценарного аналізу та бюджетного контролю. Для підприємств різних масштабів, зокрема малого та середнього бізнесу, актуальним є формування доступного та ефективного

механізму управління витратами, який забезпечує оперативне прийняття рішень та своєчасне реагування на зміни зовнішнього середовища.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика управління витратами традиційно досліджується в межах економічної теорії, фінансового менеджменту, бухгалтерського та управлінського обліку, а також фінансового аналізу. У наукових працях значна увага приділяється розкриттю економічної сутності витрат, їх класифікації за різними ознаками, методам формування собівартості продукції та організації систем обліку. Зокрема, у теоретичних і прикладних дослідженнях активно висвітлюються концепції стандарт-костингу, директ-костингу, таргет-костингу, кайзен-костингу та інших сучасних підходів до управління витратами. Зазначені системи переважно розглядаються як інструменти оперативного контролю, планування та оптимізації собівартості продукції, що дозволяє забезпечувати підвищення ефективності використання ресурсів.

Водночас критичний аналіз наукових джерел свідчить, що більшість досліджень зосереджується на окремих облікових методиках, не формуючи комплексного підходу до фінансових методів управління витратами як складової загальної системи фінансового менеджменту. Часто управління витратами ототожнюється виключно з бухгалтерськими інструментами, що звужує його зміст і функціональне призначення. У той же час недостатньо уваги приділяється інтеграції таких інструментів, як фінансове планування, бюджетування, фінансовий контроль, аналіз відхилень, управління грошовими потоками та стратегічне управління витратами в єдину систему.

Питання теоретико-методологічного обґрунтування витрат активно досліджували провідні вітчизняні науковці. Зокрема, значний внесок у розвиток теорії бухгалтерського обліку та управління витратами зробили Гут Л., Сопко В., Піскуп А., Чумак Г. та інші. У їхніх працях розглядаються питання організації обліку витрат, формування інформаційного забезпечення управління, методології калькулювання та вдосконалення систем внутрішнього контролю.

Окремі дослідники наголошують на необхідності розмежування економічних категорій, оскільки поняття "витрати", "затрати" та "видатки" можуть мати різне змістове навантаження залежно від контексту застосування — фінансового, податкового чи управлінського. Саме відсутність єдиного методологічного підходу до трактування цих категорій створює певні труднощі у формуванні цілісної системи управління витратами. Крім того, у сучасних умовах посилюється роль цифровізації економічних процесів, що відкриває нові можливості для автоматизації обліку, оперативного аналізу витрат, використання аналітичних систем підтримки прийняття управлінських рішень та підвищення точності фінансового планування.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою даної статті є комплексне дослідження фінансових методів та інструментів управління витратами бізнесу, що дозволяє забезпечити оптимізацію використання ресурсів та підвищити ефективність

фінансової діяльності підприємств. Для досягнення цієї мети передбачено вирішення таких завдань: визначення сутності та класифікації витрат; аналіз існуючих наукових підходів до управління витратами; критична оцінка ефективності окремих методів (стандарт-костинг, директ-костинг, таргет-костинг) та розробка рекомендацій щодо інтеграції фінансових інструментів у системи управління підприємствами. Стаття прагне створити науково обґрунтовану основу для подальшого вдосконалення практичних підходів до управління витратами у вітчизняних та міжнародних компаніях.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

З огляду на те, що витрати суб'єкта господарювання формуються в межах конкретного звітного або планового періоду, їх відображення у фінансовій системі управління здійснюється з урахуванням принципу відповідності доходів і витрат. Тобто витрати визнаються доцільними для аналізу та управління за умови, що продукція, роботи чи послуги, у процесі створення яких вони були понесені, реалізовані або плануються до реалізації в межах відповідного часового інтервалу. За таких умов особливої актуальності набуває застосування саме фінансових методів управління, які забезпечують можливість системного врахування, оцінювання та прогнозування витрат у межах поточного року або визначеного планового періоду.

Фінансові методи управління витратами базуються на використанні кількісних показників, серед яких ключову роль відіграють фінансові коефіцієнти та аналітичні індикатори. Вони дозволяють здійснювати комплексну оцінку структури витрат, їх динаміки, рівня ефективності використання ресурсів, а також взаємозв'язку між витратами та фінансовими результатами діяльності. Застосування таких методів забезпечує об'єктивність управлінських рішень, оскільки ґрунтується на вимірюваних показниках і аналітичних розрахунках [1, с. 8].

Залежно від горизонту управлінського впливу фінансові методи доцільно поділяти на інструменти поточного та перспективного характеру. Методи поточного управління спрямовані на аналіз фактичних результатів діяльності, виявлення тенденцій зміни витрат у попередніх періодах, оцінювання впливу внутрішніх і зовнішніх факторів на їхню динаміку, а також на оперативний контроль використання грошових коштів та інших економічних ресурсів. Вони забезпечують своєчасне виявлення відхилень від запланованих показників і створюють основу для коригування управлінських рішень у межах короткострокового періоду.

Натомість методи перспективного управління охоплюють процеси фінансового планування та прогнозування майбутніх витрат, що безпосередньо впливають на формування прибутку в наступних періодах. Їх застосування передбачає розроблення альтернативних сценаріїв розвитку, оцінювання можливих варіантів оптимізації витрат, визначення допустимого рівня витрат з урахуванням стратегічних цілей та ресурсних обмежень. Такий підхід дозволяє не лише забезпечити контроль за поточними витратами, але й сформувати довгострокову політику їх раціоналізації, спрямовану на підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

Рис. 1. Фінансові методи управління витратами в комерційних організаціях

Джерело: [2, 5, 8].

Одним із найпоширеніших на практиці інструментів управління витратами є складання та подальший аналіз Звіту про фінансові результати. Зазначений підхід ґрунтується на систематичному відображенні фактичних витрат підприємства, їх документальному підтвердженні, перевірці економічної доцільності та достовірності, а також на їх деталізації за видами діяльності — основною та допоміжною. У процесі аналізу здійснюється порівняння витрат із отриманими доходами, що дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів та визначити вплив витрат на формування фінансового результату діяльності.

Практичне застосування цього методу передбачає не лише фіксацію показників, а й проведення поглибленого структурно-динамічного аналізу витрат. Зокрема, важливим є дослідження їх структури за економічними елементами або статтями калькулювання, оцінювання тенденцій зміни у часі, а також визначення темпів їх зростання у порівнянні з темпами зростання виручки від реалізації продукції (робіт, послуг). Таке зіставлення дає можливість виявити, чи випереджає зростання доходів темпи збільшення витрат, що є одним із ключових індикаторів ефективності фінансового управління.

Крім того, суттєвим елементом аналізу є оцінювання змін підсумкового фінансового результату діяльності організації, що відображає загальну результативність управлінських рішень у сфері витрат. Додатково доцільно враховувати рівень використання окремих видів ресурсів, які беруть участь у процесі формування собівартості продукції, зокрема матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Такий комплексний підхід дозволяє вияви-

ти резерви оптимізації витрат та визначити напрями підвищення економічної ефективності.

Для забезпечення системності оцінювання фінансові показники, що застосовуються в процесі аналізу, доцільно згрупувати за двома основними напрямками: показники, які характеризують динаміку та структуру витрат, і показники, що відображають співвідношення витрат із доходами та фінансовими результатами. Подібна класифікація сприяє більш глибокому розумінню взаємозв'язку між витратами та прибутковістю, а також забезпечує комплексну оцінку ефективності механізму управління витратами.

Таблиця 1. Фінансові інструменти, що застосовуються на основі аналізу звіту про фінансові результати з метою управління витратами

Показники	Інтерпретація показників	Рекомендовані значення
1) Оцінка рівня витрачання всіх видів залучених ресурсів		
Матеріаломістка	Відношення витрат на матеріальні ресурси до виручці; визначає витрата матеріалів на 1 грн виробленої продукції	Зниження в порівнянні з попереднім періодом (або збереження на усталеному рівні)
Зарплатомістка	Зіставлення витрат на трудові ресурси до виручці; визначає рівень витрат на оплату праці на 1 грн виробленої продукції	
Капіталомістка	Ставлення витрат на капіталізацію до виручці; визначає рівень амортизації основних коштів на 1 грн виробленої продукції	
2) Оцінка впливу розміру вироблених витрат на величину сформованого прибутку		
Валова рентабельність	Зіставлення валовий прибутку до виручці; визначає рівень витрат по основному виду діяльності в величині отриманих доходів	Збільшення порівняно з попередніми періодами (або досягнення позитивних значень показників)
Бухгалтерська рентабельність	Відношення прибутку до оподаткування до суми виручки та інших доходів; визначає рівень всіх видів витрат в загальній величині доходів	
Чиста рентабельність	Відношення чистого прибутку до суми виручки та інших доходів; визначає рівень всіх витрат організації, включаючи витрати на сплату податку на прибуток, в сумі всіх її доходів	

Джерело [8, 9].

Наступним важливим інструментом у системі фінансових методів управління витратами є метод аналізу грошових потоків, який забезпечує оперативний контроль за рухом коштів та дозволяє оцінювати ефективність їх використання в поточному періоді. Даний підхід орієнтований на систематичне відстеження надходжень і витрачання грошових ресурсів у реальному часовому вимірі та в розрізі основних видів діяльності суб'єкта господарювання — операційної, інвестиційної та фінансової. Така деталізація дає можливість своєчасно виявляти дисбаланси між формуванням і використанням коштів, що безпосередньо впливає на фінансову стійкість організації.

Застосування методу грошових потоків у контексті управління витратами дозволяє не лише контролювати фактичні витрати грошових ресурсів, а й оцінювати їх відповідність запланованим показникам, визначати причини відхилень та розробляти управлінські заходи щодо оптимізації руху коштів. Основним завданням використання цього методу є забезпечення збалансованості грошових притоків і відтоків, що є ключовою умовою підтримання платоспроможності, ліквідності та стабільного функціонування організації.

Інструментарій методу базується на застосуванні системи фінансових коефіцієнтів та аналітичних показників, які характеризують ефективність формування та використання грошових ресурсів. Зокрема, можуть використовуватися показники ліквідності, достатності грошового потоку, коефіцієнти покриття витрат грошовими надходженнями, а також індикатори співвідношення чистого грошового потоку до обсягу витрат. Комплексне застосування таких показників дозволяє здійснювати кількісну оцінку фінансових процесів і приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо оптимізації витрат та підвищення ефективності використання ресурсів.

План-фактний аналіз є одним із базових інструментів системи управління витратами, що передбачає регулярне порівняння запланованих показників, затверджених на відповідний фінансовий період, із фактично досягнутими результатами діяльності. У процесі його здійснення проводиться оцінювання виявлених відхилень як в абсолютному вимірі, так і у

відносному (відсотковому) вираженні. Такий підхід дозволяє не лише зафіксувати розбіжності між планом і фактом, а й визначити причини їх виникнення, що створює підґрунтя для коригування управлінських рішень.

У межах загальної системи фінансового управління витратами план-фактний аналіз виконує контрольну та аналітичну функції. Його застосування дає можливість оцінити точність процесу планування витрат, рівень обґрунтованості прийнятих планових показників, а також ефективність організаційного забезпечення системи управління ресурсами. Таким чином, план-фактний аналіз виступає дієвим інструментом внутрішнього контролю, що сприяє підвищенню дисципліни витрачання ресурсів і забезпечує оперативне реагування на зміни у фінансовому середовищі [5].

Важливим елементом сучасного фінансового управління є метод бюджетування, який розглядається як комплексний системний механізм планування та контролю. Згідно з визначенням Гуріна О.В. та Чернова А.І, бюджетування є водночас процесом формування фінансових планів і кошторисів та управлінською технологією, спрямованою на підвищення фінансової обґрунтованості та ефективності прийняття управлінських рішень [2]. Така інтерпретація підкреслює інтеграційний характер бюджетування, яке поєднує планову, аналітичну та контрольну функції в єдиній системі.

Методичний інструментарій бюджетування включає систему взаємопов'язаних бюджетів: бюджети продажів, виробництва, прямих витрат на сировину й матеріали, витрат на оплату праці, змінних і постійних накладних витрат, адміністративних витрат, а також бюджети собівартості продукції. Кількісні показники, що формуються в межах кожного бюджету, виконують роль планових орієнтирів і контрольних індикаторів ефективності діяльності. Водночас вони можуть слугувати інформаційною базою для складання прогностичних фінансових звітів, зокрема прогностичного звіту про фінансові результати, бюджету руху грошових коштів та інвестиційного бюджету. Таким чином, бюджетування забезпечує можливість застосування як у поточному, так і в перспективному управлінні витратами, формуючи основу стратегічного фінансового планування.

Таблиця 2. Фінансові інструменти, що застосовуються під час використання методу грошових потоків з метою управління витратами організації

Показники	Інтерпретація показників
Коефіцієнт достатності грошових потоків від поточної діяльності	Відношення грошових потоків від поточної діяльності до грошових відтоків з поточної діяльності. Його значення ≥ 1 свідчить про вірний, ефективний та раціональний механізм отримання-витрати грошових ресурсів
Коефіцієнт споживання грошових ресурсів	Ставлення відтоку грошових ресурсів від поточної діяльності до сукупному позитивному грошовому потоку
Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку	Відношення чистого грошового потоку до суми виплат основного боргу за довго- та короткостроковим кредитів, приросту запасів товарно-матеріальних цінностей та дивідендів (відсотків), виплачених власникам на вкладений капітал

Серед аналітичних методів, що використовуються у процесі поточного управління витратами, важливе місце займає CVP-аналіз (аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу та прибутку). Даний метод ґрунтується на дослідженні співвідношення між обсягами виробництва, структурою витрат і фінансовими результатами діяльності. Його застосування дозволяє визначити залежність прибутку від змін обсягу реалізації, а також оцінювати вплив структури витрат на фінансовий результат. Одним із ключових напрямів використання CVP-аналізу є розрахунок точки беззбитковості, що дає змогу встановити мінімальний обсяг реалізації, за якого підприємство покриває всі витрати без отримання збитків [6, с. 39].

CVP-аналіз також сприяє визначенню оптимального співвідношення між постійними та змінними витратами, ціною реалізації та обсягами виробництва, що є важливим для формування планової собівартості продукції та розроблення обґрунтованої цінової політики. Інструментарій методу включає низку фінансово-економічних показників, які дозволяють оцінити маржинальний дохід, запас фінансової міцності та операційний леверидж, забезпечуючи комплексний підхід до аналізу витрат і прибутковості (таблиця 3).

Таблиця 3. Фінансові інструменти, що застосовуються під час використання CVP-аналізу з метою управління витратами організації

Показники	Інтерпретація показників
Маржинальна прибуток	різниця між виручкою і змінними витратами організації
Точка беззбитковості	мінімальне кількість продукції, при якому дохід від реалізації цією продукції повністю перекидає все витрати на її виробництво
Мінімальний виторг (виручка)	беззбитковий обсяг виробництва в вартісному виразі
Ефект операційного важеля	ставлення маржинальної прибутку до операційної прибутку

У системі методів перспективного управління витратами, що охоплюють процеси фінансового планування та прогнозування, доцільно виокремити кілька ключових інструментальних підходів. Їх застосування спрямоване на формування обґрунтованих орієнтирів розвитку витрат у середньо- та довгостроковій перспективі з урахуванням стратегічних цілей організації та умов зовнішнього середовища.

Одним із таких підходів є планування витрат у співвідношенні з доходами за принципом "від досягнутого". Його сутність полягає у встановленні запланованих показників витрат на основі аналізу фактичних результатів попередніх періодів із урахуванням сформованих тенденцій. Такий метод забезпечує наступність фінансової політики та дозволяє враховувати динаміку розвитку організації.

Інструментарій зазначеного підходу включає, насамперед, горизонтальний трендовий аналіз, який передбачає дослідження зміни фінансових показників у часі шляхом розрахунку темпів зростання та

усереднених індексів. На основі отриманих результатів здійснюється прогнозування основних статей доходів і витрат з урахуванням тенденцій попередніх періодів.

Додатково застосовується вертикальний трендовий аналіз витрат, що дозволяє оцінити структуру витрат і визначити рівень ресурсоемності діяльності, тобто частку окремих видів витрат у загальному обсязі виручки. Такий підхід сприяє виявленню структурних змін у витратній політиці та забезпечує можливість прогнозування їх питомої ваги у перспективному періоді, що є важливим для формування раціональної фінансової стратегії.

До аналітичних методів перспективного управління також належить сценарне планування. Його застосування зумовлене необхідністю врахування високого рівня невизначеності зовнішнього середовища, коливань ринкової кон'юнктури та змін макроекономічних факторів. У межах цього підходу розробляються альтернативні варіанти розвитку подій — найімовірніший, оптимістичний та песимістичний сценарії, для кожного з яких формується відповідний прогноз фінансових результатів.

Інструментально сценарне планування базується на використанні системи фінансових коефіцієнтів, які застосовуються для оцінювання ефективності діяльності. Їх кількісні значення визначаються на основі прогнозних (планових) показників, сформованих у межах кожного сценарію, що дозволяє оцінити потенційні наслідки управлінських рішень та обрати найбільш доцільну модель розвитку [3, с. 130].

Окрему групу методів перспективного управління становлять методи економіко-математичного моделювання, які забезпечують кількісне відображення взаємозв'язків між фінансовими показниками та факторами, що впливають на їх формування. Їх використання дає змогу підвищити обґрунтованість прогнозних розрахунків та мінімізувати суб'єктивність управлінських рішень.

Серед таких методів особливе місце займає кореляційно-регресійний аналіз. Він дозволяє встановити ступінь залежності між витратами та впливовими факторами, а також оцінити силу й характер цього зв'язку. Основними фінансовими інструментами при застосуванні даного методу є:

— рівняння лінійної регресії (однофакторної або багатфакторної), яке відображає кількісну залежність результативного показника від пояснювальних змінних;

— коефіцієнт кореляції, що характеризує тісноту та напрям лінійного зв'язку між змінними;

— коефіцієнт детермінації (у випадку парної регресії), який визначає частку варіації результативного показника, що пояснюється впливом включеного до моделі фактора [7, с. 56].

Застосування економіко-математичних методів у поєднанні з фінансовим аналізом створює передумови для формування науково обґрунтованої системи перспективного управління витратами, що базується на кількісному прогнозуванні, моделюванні альтернативних варіантів розвитку та оцінюванні ризиків.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У результаті узагальнення теоретичних підходів та методичних інструментів встановлено, що фінансові методи й інструменти управління витратами формують комплексну систему впливу на ефективність використання ресурсів суб'єкта господарювання. Їх застосування охоплює як поточний, так і перспективний рівні управління, забезпечуючи взаємозв'язок між плануванням, аналізом, контролем та прогнозуванням витрат. Доведено, що аналіз фінансових результатів, метод грошових потоків, план-фактний контроль, бюджетування та CVP-аналіз є важливими елементами оперативного управління, тоді як трендовий аналіз, сценарне планування та економіко-математичне моделювання створюють основу для стратегічного обґрунтування витратної політики. Комплексне використання зазначених інструментів сприяє підвищенню прозорості фінансових процесів, забезпеченню збалансованості грошових потоків, оптимізації структури витрат та зміцненню фінансової стійкості бізнесу. Отже, інтеграція фінансових методів управління витратами є необхідною умовою формування ефективної системи фінансового менеджменту в сучасних умовах невизначеності та посилення конкуренції.

Література:

1. Андрушкевич Н.В., Фімар С.В., Довгань В.В. Управління витратами інноваційного підприємства в рамках системи контролінгу. Трансформаційна економіка. 2025. № 1 (10). С. 7—11. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2025-10-1>
2. Гуріна О. В., Чернова А. І. Ефективне управління витратами. The 7 th International scientific and practical conference. Eurasian scientific congress (July 12—14, 2020) Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain. 2020. 377 p. 2020. URL: <https://surl.li/uexkns>
3. Гут Л. Удосконалення системи контролінгу витрат в антикризовому управлінні підприємством. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. 2020. № 3 (79). С. 128—139. DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2020-3.79.10>
4. Копотієнко Т.Ю. Економічна сутність та класифікація витрат як об'єкта внутрішнього аудиту. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. № 23. С. 627—635. URL: <http://globalnational.in.ua/archive/23-2018/123.pdf>
5. Котельникова Ю., Чумак Г., Ворошилова О. Управління витратами в умовах цифрової економіки: сучасні моделі та інструменти оптимізації. Економіка та суспільство. 2025, № 73. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-44>
6. Кудряшов В. (2024). Фінансове забезпечення публічних витрат у період війни. Економіка України, № 66, 3 (736). С. 37—57. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.03.037>
7. Піскун А. В. Теоретичний аспект управління витратами підприємства. Науковий погляд: економіка та управління. 2020. № 4. С. 55—59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2020_4_11
8. Чумак Г. Управління витратами підприємства: функціональний аспект. Modeling the development of the economic systems. 2022. № 4. С. 160—165. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2022-6-21>
9. Jasinski, D., Meredith, J., Kirwan, K. (2015) A comprehensive review of full cost accounting methods and their applicability to the automotive industry. Journal of Cleaner Production, no. 108, pp. 1123—1139. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2015.06.040>

References:

1. Andrushkevych, N. V., Fimiar, S. V. and Dovhan, V. V. (2025), "Management of an innovative enterprise within the controlling system", Transformatsiina ekonomika, vol. 1 (10), pp. 7—11. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2025-10-1>
2. Hurina, O. V. and Chernova, A. A. (2020), "Effective cos management", The 7 th International scientific and practical conference — Eurasian scientific congress, Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain, July 12—14, Available at: <https://surl.li/uexkns> (Accessed 13 March 2026)
3. Hut, L. (2020), "Improvement of the cost controlling system in the anti-crisis management of the enterprise", Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu, vol. 3 (79), pp. 128—139. DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2020-3.79.10>
4. Kopotiienko, T.Y. (2018), "Economic essence and classification of costs as an object of internal audit", Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky, vol. 23, pp. 627—635. Available at: <http://globalnational.in.ua/archive/23-2018/123.pdf>. (Accessed 13 March 2026).
5. Kotelnikova, Y., Chumak, H. and Voroshylova, O. (2025), "Cost management in the digital economy: modern models and optimization tools", Ekonomika ta suspilstvo, vol. 73. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-44>
6. Kudriashov, V. (2024), "Financial support for public expenditures during wartime", Ekonomika Ukrainy, vol. 66, 3 (736), pp. 37—57. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.03.037>
7. Piskun, A. V. (2020), "Theoretical aspect of cost management of an entity", Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia, vol. 4, pp. 55—59. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2020_4_11 (Accessed 11 March 2026)
8. Chumak, H. (2022), "Enterprise cost management: the functional aspect", Modeling the development of the economic systems, vol. 4, pp. 160—165. <https://doi.org/10.31891/mdes/2022-6-21>
9. Jasinski, D., Meredith, J. and Kirwan, K. (2015), "A comprehensive review of full cost accounting methods and their applicability to the automotive industry", Journal of Cleaner Production, vol. 108, pp. 1123—1139. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2015.06.040>

Отримано редакцією журналу / Received: 16.03.26

Професійно рецензовано / Revised: 26. 03.26

Схвалено до друку / Accepted: 09.04.26